

РОЗДІЛ IV.

Політика, освіта та культура як механізми формування історичної пам'яті.

КордонМ.

*кандидат історичних наук, доцент, завідувач
кафедри історії України Житомирського державного
університету імені Івана Франка*

Європа регіонів

У статті розглядається важливе питання сучасного розвитку України - співпраця її регіонів для розв'язання спільних проблем з регіонами сусідніх держав.

В статье рассматривается важный вопрос современного развития Украины - сотрудничество ее регионов для решения общих задач с регионами соседних государств.

The article deals with an important issue of modern development of Ukraine, in particular - cooperation of its regions with the regions of the neighboring states in order to solve common problems.

Європа майбутнього - це значною мірою Європа регіонів. Вони стали специфічним територіальним інструментом реалізації принципів європейської інтеграції. Територіально-господарські системи не обмежуються політико-адміністративними кордонами й дедалі частіше виходять за їхні межі. Посилення ролі регіонів привело до прийняття Декларації про регіоналізм в Європі, прийнятої Асамблеєю Європейських регіонів. У цьому документі наголошується: «У той час, коли в Європі відбудеться посилення Європейського Союзу, роль регіонів у процесі об'єднання набуває великого значення. Такі питання, як розширення відповідальності та партнерське співробітництво між різними політичними рівнями, висуваються на перший план. При цьому субсидіарність стає основним принципом, що встановлює роль кожного. Рух за регіоналізм зміцнюється як в

Європейському Союзу, так і за його межами. Він посилює впевненість, що повноваження Європейського Союзу, держав-членів Союзу та регіонів, взаємно доповнюють один одного. Регіони, федеративні держави та автономні утворення - насамперед головні підвалини демократії; вони є опорою культурного різноманіття в Європі, основними партнерами в соціально-культурному розвитку. Тому саме вони мають взяти на себе відповідальність у тих галузях, де в них є перевага серед інших: в економіці (зайнятість), культурі, захисті навколишнього середовища, регіональному та загальнодержавному плануванні, у наукових дослідженнях тощо» [1].

Серед принципів регіональної політики Європейського Союзу виділяються:

- субсидіарність (право вищих структур розв'язувати лише ті проблеми, які не здатні вирішити нижчі одиниці);
- децентралізація (делегування владних повноважень, фінансових ресурсів з центру в регіони);
- партнерство (співробітництво між суб'єктами різних рівнів: ЄС - держава - регіон);
- програмування (розробка стратегії розвитку на основі пріоритетних цілей);
- концентрація (концентрація фондів з метою їх найефективнішого використання);
- додаткове фінансування (пошук та розвиток місцевих фінансових ресурсів) [2].

Україна має сухопутний кордон із сімома країнами. Із 27 адміністративно-територіальних одиниць 19 є прикордонними. Одним з інструментів прискорення процесів наближення рівня життя населення прикордонних регіонів до середньоевропейського та забезпечення вільного переміщення людей, товарів і капіталів через кордон є транскордонне співробітництво. 1 грудня 2010 р. Кабінет Міністрів України затвердив Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 рр. Транскордонне співробітництво означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення й поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або властями, котрі знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, і на укладення з цією метою необхідних угод або досягнення відповідних домовленостей [3].

Транскордонне співробітництво здійснюється у вигляді єврорегіонів - вищої організаційної форми цієї співпраці. Вона характеризується наявністю системи управління та фінансування. Єврорегіони створюються з метою вирішення спільних проблем, зокрема підвищення життєвого рівня населення прикордонних територій, розбудови комунікаційної інфраструктури, співробітництва у сфері економіки, освіти, охорони здоров'я, культури, довкілля. У розвитку єврорегіональної співпраці значних результатів досягли Німеччина, Чехія, Угорщина та Польща. Там єврорегіони створені за периметром кордонів цих держав [4].

Один з них - єврорегіон Буг. До його складу входять чотири воєводства Республіки Польща (Люблінське, Хелмське, Замосцьке, Тарнобжезьке) та Волинська область, а також Карпатський єврорегіон в складі представників Польщі, Угорщини й України. 14 серпня 1998 р. Румунія, Молдова й Україна підписали угоду про створення єврорегіону «Нижній Дунай», до якого увійшли Одеська область, чинні на той час райони Вулканешти, Кагул і Кантемір Республіки Молдова й повіти Бреїла, Галац та Тулча Румунії. 22 вересня 2000 р. ці країни домовились створити єврорегіон «Верхній Прут». Його членами стали Чернівецька область України, Бельцький і Єдинецький повіти Молдови, а також Ботошанський та Сучавський повіти Румунії [5]. 14 лютого 1993 р. було укладено угоду про створення єврорегіону «Карпати». Цей єврорегіон охоплює територію з населенням понад 10 млн чоловік. До його складу входять адміністративно-територіальні одиниці України (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області) та трьох країн Вишеградської групи - Польщі, Угорщини і Словаччини. Принципи та форми функціонування єврорегіону визначаються самостійно органами влади адміністративно-територіальних одиниць цих країн з урахуванням їхніх конституцій і законодавства [6].

Багато корисного зроблено під час «Року Карпат», яким був проголошений 2009 р. Розроблено міжнародний туристичний маршрут «Карпатський Єврорегіон», проведено Дні добросусідства на українсько-словацькому та українсько-польському кордонах, Дні побратимських областей в угорському місті Егар та польському Перемишлі, міжнародні фестивалі румунського, угорського та словацького самодіяльного мистецтва, регіональні фестивалі «Гуцульська бринза», «Галицькі Фестони - Карпатія», «БерегФест - дружба без кордонів», міжнародний літературно-мистецький фестиваль «Ватра» [7].

Особливістю транскордонного співробітництва України є те, що воно відбувається як на кордоні України з країнами Європейського Союзу, так і на кордонах з Російською Федерацією, Республікою Білорусь та Республікою Молдова. У 2003 р. створені єврорегіони «Дніпро» (Україна, Росія, Білорусь) і «Слобожанщина» (Україна, Росія), а в 2007 р. - єврорегіон «Ярославна» (Україна, Росія). На території Луганської області створено єврорегіон «Донбас». Вивчається питання щодо створення єврорегіонів «Азов» на території Автономної Республіки Крим, Запорізької та Донецької областей і «Дністер» на території Вінницької області [8].

На основі положень Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або владою від 21 травня 1980 р. та Європейської хартії місцевого самоврядування Волинська, Чернівецька, Закарпатська, Одеська, Івано-Франківська і Львівська області України разом з адміністративно-територіальними общинами Польщі, Білорусі, Румунії, Словаччини, Угорщини, Молдови, Австрії, Німеччини та Франції перейшли до практичного застосування своїх прикордонних можливостей. У центрі прикладання їхніх зусиль - розбудова соціальної, інформаційної та виробничої інфраструктури, розвиток транспортної мережі, наукова і культурна співпраця, обмін досвідом між місцевими органами виконавчої влади, боротьба зі злочинністю та нелегальною міграцією.

Регіональне співробітництво здійснюється у сфері надзвичайних ситуацій. Одним з прикладів цього є підписання 14 серпня 2008 р. договору між Державною пожежною охороною Підкарпатського воєводства Республіки Польща та Головним управлінням МНС у Львівській області «Про співпрацю в галузі запобігання та обмеження наслідків промислових аварій у рамках Програми сусідства Польща - Білорусь - Україна ІНТЕРРЕГІОНА/ТАСІС СВС» [9].

В ексклюзивному проекті - Європейській мережі регіональної кулінарної спадщини Україну представляє Рівненська область. Вона, успішно пройшовши кандидатський термін, у 2009 р. стала дійсним членом цієї престижної мережі. Це спільний проект влади та бізнесу, спрямований на популяризацію регіону в доволі оригінальний спосіб - через його кулінарну спадщину, регіональну кухню [10]. Смачною візитівкою Дня Європи 2010 року на Рівненщині стали 27 тортів, виготовлених у кольорах прапорів країн Євросоюзу. У вересні 2009 р. керівництво Рівненської облдержадміністрації та Вармінсько-Мазурського воєводства підписали комюніке. У ньому задекларовано

партнерський статус Рівненщини в єврорегіоні «Балтика» (Польща, Литва, Калінінградська область Російської Федерації) та статус спостерігача в Комітеті регіонів ЄС [11].

Отже, у контексті поглиблення міжрегіональної та прикордонної співпраці України важливе значення має поступове перенесення інтеграційного процесу з центральних органів виконавчої влади на регіони, до органів місцевого самоврядування, територіальних громад. Слід враховувати європейський досвід регіональної політики зі збереженням українських традицій державобудування.

Список використаних джерел та літератури:

1. Балабаєва З.В. Новий регіоналізм - невід'ємний елемент європейської інтеграції / З.В. Балабаєва // Актуальні проблеми державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції: збірник наукових праць. - К., 2005. - Випуск 15. - С 18-19.
2. Шаповал П. Регіональний вимір державного управління в умовах інтеграції України в ЄС / П. Шаповал // Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. - 2002. - № 2. - С 220.
3. Рендюк Т.Г. Прикордонне та регіональне співробітництво між Україною й Румунією з питань національних меншин / Т.Г. Рендюк // Український історичний журнал.-2011. - № 1.-С 125.
4. Щерба Г.І. Розвиток нових форм транскордонного співробітництва в контексті європейських процесів / Г.І. Щерба // Досвід вступу Польщі до Європейського Союзу: уроки для України : матеріали Міжнародного круглого столу (21 травня 2009 р.). - Луцьк, 2009. - С 118.
5. Рендюк Т.Г. Прикордонне та регіональне співробітництво між Україною й Румунією з питань національних меншин / Т.Г. Рендюк // Український історичний журнал. - 2011. - № 1. - С. 129; Зовнішня політика України - 2006: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. Щорічник. - К., 2007. - С 80-81.
6. ЄС та місцеве самоврядування: досвід вишеградських міст та українська перспектива. - К., 2008. - С 18.
7. Урядовий кур'єр. - 2011. - 3 грудня.
8. Урядовий кур'єр. - 2011. - 8 грудня.
9. Горбулін В. ЧисприятимеєвроатлантичнаінтеграціяУкраїнирозвиткусильної Центральної Європи? / В. Горбулін // Україна - НАТО. - 2008. - № 3. - С. 13.
10. Урядовий кур'єр. - 2010. - 21 липня.
11. Урядовий кур'єр.-2011. - 28 вересня.